

EEN KUNSTZINNIG GEDECOREERDE PIJPESTEEL.

door Pieter K.Smiesing.

Sinds de belangstelling voor het verzamelen van kleipijpen is toegenomen, werd dank zij naarstige studie, steeds meer bekend over de pijpenmakerij in al zijn facetten. Over de makers van de pijpvormen, de vormmakers, weten we echter nog weinig. De bodemvondsten van versierde pijpen getuigen dat deze ambachtslieden vaak ware kunstenaars waren. Een goed voorbeeld hiervan vormt de vondst van een pijpesteel met de fraaie afbeelding van een herderspaartje. Van het op deze wijze verfraaien van Hollandse pijpestelen uit de 18e eeuw was mij tot nu toe één voorbeeld bekend. Een soortgelijke steel werd afgebeeld op een prentbriefkaart, die werd uitgegeven t.g.v. het 225-jarig jubileum, in 1974, van "De Plateelbakkerij en Pijpenfabrieken Zenith" van de fam. van der Want. Op deze steel zien we twee kinderfiguurtjes als amorette (putti). Deze steel is een product uit de eerste helft van de 18e eeuw.

In 1977 groef ik in het befaamde gebied rond de "Bijlmer" de hier afgebeelde pijpesteel op. De totale lengte van het fragment bedraagt 75 mm; de dikte varieert van 8,5 tot 14 mm; het rookkanaal heeft een diameter van 2,4 mm. Omdat pijpen uit de 17e eeuw doorgaans een rookkanaal hebben met een diameter rond de 3 mm, kunnen we deze steel dateren na 1700. Trechtersvormige pijpekoppen, die ik in dezelfde bodemlaag vond, gaven een datering tussen 1720 en 1739. Op de fraaie foto's van Ferry Kneefel zien we het herderinnetje met blote voeten maar met een kostbaar parelsnoer om haar nek. In haar rechter hand omklemt ze, net als de herder, een herdersstaf. Het lepelvormige uiteinde diende om kluitjes te werpen naar afgedwaalde schapen. De herder is eveneens rijk uitgedost. Dit soort voorstellingen werden vaak ontleend aan schilderijen. In de 17e eeuw waren herders- en herderinnenvoorstellingen geliefde onderwerpen van schrijvers en schilders. De herders en herderinnen waren vaak voorname personen aan het hof, vandaar de parelketting en de rijke kleding. Het voorbeeld voor dit steelreliëf stamt, gezien het lange haar van de jongeman, uit de tweede helft van de 17e eeuw. Onder de twee figuren zien we een liggend schaap. Op de bolvormige verdikking vinden we rozen en lelies.

Nu we van deze pijp slechts een stuk van de steel gezien hebben, zijn we natuurlijk erg benieuwd naar de erbij horende

pijpekop. Mogelijk geeft het oude huisvuil dit geheim nog prijs. In ieder geval is er nog veel moois te vinden. Ook deze steel toonde weer eens aan dat de mens uit de 18e eeuw nog de tijd en het geduld kon vinden om een wegwerpartikel, zoals de breekbare kleipijp, zo te verfraaien.

Foto's: Ferry Kneefel